

Prof. dr hab. Lech Bałaban
Akademia Muzyczna
im. Feliksa Nowowiejskiego
w Bydgoszczy
Wydział Instrumentalny

Poznań, 22.01.2025 r.

Akademia Muzyczna im. K. Pendereckiego
w Krakowie
ul. Św. Tomasza 43, 31-027 Kraków

Recenzja rozprawy doktorskiej oraz osiągnięć artystycznych i naukowych w postępowaniu o nadanie stopnia doktora Panu mgr Pawłowi Riessowi

Rada do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora Panu mgr Pawłowi Riessowi podjęła uchwałę Nr 96/2024 z dnia 4 listopada 2024 roku w sprawie wyznaczenia mojej osoby na recenzenta w ww. postępowaniu. Promotorem tego postępowania jest Pani prof. dr hab. Bogusława Hubisz-Sielska. Temat rozprawy doktorskiej brzmi: „Język muzyczny w twórczości kameralnej Jerzego Fitelberga na podstawie *Kwartetu smyczkowego nr 4* oraz *Kwartetu smyczkowego nr 5*”. O fakcie powołania mnie na recenzenta w ww. postępowaniu zostałem powiadomiony pismem z dnia 19.11.2024 roku podpisanym przez Panią dr hab. Monikę Gardoń-Preinl prof. AMKP, Przewodniczącą Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne.

Do Pisma zostały dołączone:

1. dokumentacja w wersji elektronicznej
2. rozprawa doktorska w wersji papierowej

Podstawowe dane o Kandydacie do stopnia doktora

Paweł Riess urodził się :. Ukończył PSM I i II st. im. I. J. Paderewskiego w Cieszynie w klasie skrzypiec mgra Krzysztofa Durlowa. W 2012 r. rozpoczął studia w Akademii Muzycznej w Krakowie na Wydziale Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej, na kierunku: Kompozycja i teoria muzyki, w specjalności: teoria muzyki, ukończone dyplomem licencjackim w 2015 r. uzyskanym na podstawie pracy dot. *Koncertu na altówkę* Williama Waltona. W 2014 r. w macierzystej uczelni rozpoczął także studia na kierunku: dyrygentura w klasie prof. dra hab. Macieja Tworka (ukończone dyplomem licencjackim w 2017 r., praca nt. *Małej Suity* Witolda Lutosławskiego) oraz na Wydziale Instrumentalnym, w Katedrze Skrzypiec i Altówki, w specjalności: gra na altówce w klasie

prof. Zdzisława Polonka i prof. dr hab. Bogusławy Hubisz-Sielskiej. Studia magisterskie ukończył w klasie prof. dr hab. Bogusławy Hubisz-Sielskiej w 2019 r. (praca dyplomowa na temat utworów na altówkę Arama Chaczaturiana), następnie zdał egzamin do Szkoły Doktorskiej AMKP gdzie poświęcił się pracy artystyczno-badawczej dotyczącej postaci i twórczości Jerzego Fitelberga ze szczególnym uwzględnieniem jego dzieł na kwartet smyczkowy.

Dwukrotnie był uczestnikiem akademii Festiwalu w Lucernie (2019 i 2023). W 2022 został laureatem II nagrody na I Ogólnopolskim Konkursie Altówkowej Muzyki Polskiej im. Zbigniewa Friemana w Bydgoszczy. Otrzymał Stypendium Twórcze MKiDN w 2021 oraz Stypendium „Kultura w sieci” 2020. Brał udział w 46. Międzynarodowym Kongresie Altowiolowym w Poznaniu (2019), podczas którego wykonał partię solową w *Koncerte na altówkę* Grażyny Bacewicz wraz z Orkiestrą Teatru Wielkiego im. S. Moniuszki pod batutą Katarzyny Tomali-Jedynak. W roku 2023 brał udział w międzynarodowej sesji naukowej „Muzyka hebrajska na altówkę”, a także w Seminarium Teoretycznym Doktorantów AMKP prezentując referaty na tematy związane z Jerzym Fitelbergiem i jego dziełami na kwartet smyczkowy. W 2022 r. założył Fitelberg Quartet, mający na celu promocję dorobku kwartetowego Jerzego Fitelberga. Jest współzałożycielem Farve Ensemble, z którym realizuje projekty kameralne na klarnet, altówkę i fortepian. W latach 2015-2021 był altowiolistą kwartetu smyczkowego Pan Ton, w ramach którego współpracował m. in. z Davidem Krakauerem czy Ismailem Lumanovskim.

Jest altowiolistą InfraArt Chamber Orchestra. Współpracował z Filharmonią im. L. Janáčka w Ostrawie, Orquestra Sinfónica do Porto Casa da Música, Sinfonietta Cracovia oraz zespołem Spółdzielnia Muzyczna Contemporary Ensemble, zaś w latach 2021-2022 był muzykiem orkiestry Opery Śląskiej w Bytomiu.

Jest Wiceprezesem Stowarzyszenia „Muzyczna Korzkiew”. Współpracuje z Filharmonią Krakowską im. K. Szymanowskiego w zakresie projektów edukacyjnych. Publikował teksty w Ruchu Muzycznym. Był nauczycielem altówki w Szkole Muzycznej I stopnia im. S. Wiechowicza w Krakowie.

W 2016 roku za utwór *Esej* na skrzypce i orkiestrę smyczkową otrzymał I Nagrodę na II Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim w ramach II Międzynarodowego festiwalu Skrzypcowego w Toruniu.

Działalność artystyczna Kandydata

W swojej dokumentacji Pan mgr Paweł Riess przedstawia najważniejsze osiągnięcia artystyczne w swojej dotychczasowej karierze. W roku 2019 wykonał partię solową w *Koncerte na altówkę i orkiestrę* Grażyny Bacewicz wraz z Orkiestrą Teatru Wielkiego w Poznaniu w ramach 46. Międzynarodowego Kongresu Altowiolowego.

Pan Paweł Riess dokonał transkrypcji na klarnet, altówkę i fortepian muzyki polskiej XIX wieku (F. Lessel – Grand Trio Es-dur op. 4, A. Stolpe – Romans, F. Chopin – Trio g-moll op. 8) i również wykonał te utwory na koncertach. Można w tym miejscu wymienić koncert wraz z Farve Ensemble na Festiwalu w Sorø (Dania) z autorskimi transkrypcjami (m. in. Trio g-moll F. Chopina, *Schilflieder* op. 5

A. Klughardta). W ramach przygotowań do doktoratu Kandydat zorganizował i wziął udział w nagraniach Kwartetów smyczkowych nr 4 i nr 5 J. Fitelberga w Sali koncertowej PSM w Jastrzębiu-Zdroju.

Dużym osiągnięciem, ukazującym szerokie zainteresowanie różnymi działami sztuki muzycznej Pana Pawła Riessa jest jego kompozycja autorska - *Fantazja na temat „Melodii Ludowych” Witolda Lutosławskiego* na kwintet dęty. Nagranie tego utworu ukazało się 15.12.2023 jako premiera fonograficzna w wydawnictwie płytowym DUX (DUX 2006).

Kandydat zwraca uwagę na swój koncert - recital wraz z Karoliną Krupą na koncercie finałowym Festiwalu „Rozstaje Kultur” w Grybowie.

Pan Paweł Riess wziął udział w Lecture-recital w Konzerthaus Berlin z muzyką Jerzego Fitelberga w wykonaniu Fitelberg Quartet.

1.12.2023 roku Pan Paweł Riess zagrał recital wraz z pianistką Karoliną Krupą na koncercie inauguracyjnym sesji naukowej „Muzyka hebrajska na altówkę” w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie.

Jako swoje osiągnięcia naukowe Pan Paweł Riess przedstawia swoje wykłady. Ich tytuły to - *Jerzy i Grzegorz Fitelbergowie w kontekście swoich czasów* oraz *Dziela Jerzego Fitelberga na kwartet smyczkowy*.

Pan Paweł Riess pochwalić się może również szerokim spektrum działalności popularyzującej sztukę i naukę.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pana Pawła Riessa pod tytułem *Język muzyczny w twórczości kameralnej Jerzego Fitelberga na podstawie Kwartetu smyczkowego nr 4 oraz Kwartetu smyczkowego nr 5* składa się z dzieła artystycznego na płycie CD zawierającego nagranie Kwartetu smyczkowego nr 4 i Kwartetu smyczkowego nr 5 Jerzego Fitelberga oraz opisu dzieła artystycznego w formie drukowanej stanowiących łącznie pracę pod wyżej wymienionym tytułem.

Wykonawcami Dzieła artystycznego są członkowie założonego przez Pawła Riessa Fitelberg Quartet:

Aleksander Daszkiewicz – I skrzypce

Fabio Salmeri – II skrzypce

Paweł Riess – altówka

Jakub Gajownik – wiolonczela.

Miałem przyjemność przesłuchać nagrania Kwartetów smyczkowych nr 4 i 5 Jerzego Fitelberga śledząc jednocześnie przebieg utworów z partyturą. Moje wrażenia są takie, iż uważam, że są to kwartety napisane dla bardzo doświadczonych muzyków. Poszczególne partie instrumentalne najeżone są wszelkimi trudnościami wykonawczymi, a podziały rytmiczne i stopień komplikacji są po prostu karkołomne. Przypisać trzeba, że artyści stanowiący Fitelberg Kwartet wywiązali się ze swego zadania znakomicie. Panowie Aleksander Daszkiewicz, Fabio Salmeri, Paweł Riess i Jakub Gajownik stanowią zespół bardzo zgrany, razem oddychający muzycznie, słyszący się wzajemnie znakomicie i doskonale wyczuwający się rytmicznie. Należy w tym miejscu docenić poziom wykonawczy każdego z członków Fitelberg Quartet.

Ze względów oczywistych ze szczególną uwagą wsłuchiwałem się w głos altówki. Przyznać muszę, iż wszystkie kwartetowe sola pana Pawła Riessa w moim odczuciu wypadły znakomicie.

Opis dzieła artystycznego stanowiący integralną część pracy doktorskiej Pana Pawła Riessa, której tytuł to *Język muzyczny w twórczości kameralnej Jerzego Fitelberga na podstawie Kwartetu smyczkowego nr 4 oraz Kwartetu smyczkowego nr 5* składa się ze Wstępu, pięciu rozdziałów oraz Zakończenia.

Rozdział I ma tytuł – Jerzy Fitelberg – kompozytor zapomniany

I w tym miejscu chwala Doktorantowi za zagłębienie się w dzieje życia Jerzego Fitelberga. Dużą wartością tej pracy jest bardzo wnikliwe umiejscowienie postaci Jerzego Fitelberga w polskim i światowym środowisku muzycznym. Pozwala to na spostrzeżenie czy i w jaki sposób kompozytor był pod wpływem innych twórców. Również semickie pochodzenie Jerzego Fitelberga determinowało koleje jego losów, gdzie w 1933 roku musiał opuścić Berlin i wyjechać do Paryża, a potem w 1940 roku wyemigrował do Stanów Zjednoczonych.

Rozdział II ma tytuł – Dzieła Jerzego Fitelberga na kwartet smyczkowy

W rozdziale tym Pan Paweł Riess przedstawia i szczegółowo opisuje wszystkie utwory kwartetowe Jerzego Fitelberga, w tym młodzieńczą *Fantazję „Ostatnie chwile Sowizdrzała”* op. 9, poprzez kwartety smyczkowe od pierwszego do piątego, aż do uznanego za zaginiony, ostatniego, szóstego kwartetu smyczkowego.

Ostatnia część tego rozdziału w sposób panoramiczny umiejscawia twórczość kwartetową Jerzego Fitelberga na tle kwartetów smyczkowych kompozytorów polskich i pochodzących z innych krajów. I dodałbym jeszcze do tej panoramy pochodzący z lat 1940-42 II Kwartet smyczkowy Romana Padlewskiego, jak również II Kwartet smyczkowy Artura Malawskiego.

Rozdział III ma tytuł – Zagadnienia interpretacyjno-wykonawcze Kwartetów smyczkowych nr 4 oraz nr 5. W rozdziale tym Pan Paweł Riess w sposób szczegółowy opisuje utwory, o których traktuje cała dysertacja. Na pewno, przygotowując nutowe materiały wykonawcze, jak i swój głos instrumentalny w kwartetach, Doktorant miał niewątpliwą okazję bardzo „zaprzyjaźnić się” z opisywanymi przez siebie utworami. W swojej pracy Pan Paweł Riess dzieli się swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi zarówno problematyki wykonawczej, jak i kwestiami ekspresji i wyrazu w dziełach kameralnych Jerzego Fitelberga.

Rozdział IV nosi tytuł – Charakterystyka języka muzycznego Jerzego Fitelberga w jego twórczości kameralnej na podstawie *Kwartetów smyczkowych nr 4 oraz nr 5*.

Rozdział ten jest podzielony na kilka podrozdziałów traktujących kolejno o poszczególnych elementach języka muzycznego kompozytora Jerzego Fitelberga. A są to: architektonika i jej wzorce formalne oraz faktura, melodyka, agogika, rytmika i metrum, harmonika oraz brzmienie i jego elementy takie jak artykulacja, dynamika oraz rejestr.

W rozdziale V zatytułowanym – Wnioski oraz w Zakończeniu Pan Paweł Riess podsumowuje swoje dotychczasowe rozważania nad życiem i twórczością kompozytora zapomnianego, jakim był Jerzy Fitelberg, syn znanego dyrygenta Grzegorza Fitelberga.

Konkluzja

Pan mgr Paweł Riess jawi się jako artysta dojrzały, nie bojący się trudnych wyzwań, obdarzony dużą dociekliwością i wytrwałością w poszukiwaniu jakże niezbędnej wiedzy dotyczącej faktów z życia i twórczości kompozytora Jerzego Fitelberga. Zdaję sobie również sprawę, ile wysiłku kosztowało przygotowanie materiałów nutowych do wykonania opisywanych w dysertacji Kwartetów smyczkowych nr 4 i nr 5 Fitelberga. Dzieło artystyczne – płyta CD z nagraniem Kwartetu smyczkowego nr 4 i Kwartetu smyczkowego nr 5 Jerzego Fitelberga jest na bardzo wysokim poziomie i jest godna wielkiego uznania. Niewątpliwie praca doktorska Pana magistra Pawła Riessa nosi znamiona zarówno nowatorstwa jak i istotnego, ważnego wkładu w reprezentowaną przez siebie dziedzinę.

Stwierdzam, że Doktorant bez zarzutu wykazał się właściwą wiedzą teoretyczną oraz umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej działalności artystycznej, spełniając tym samym bez zastrzeżeń wymagania Ustawy.

Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej Pana Pawła Riessa i dopuszczenie jej do obrony. Jednocześnie wnoszę o przyznanie Pracy doktorskiej Pana Pawła Riessa Wyróżnienia!

Lech Bałaban